

*І. В. Скутельник,
аспірант кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу,
ЗВО "Відкритий міжнародний університет розвитку людини "Україна"
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-0873-8974>*

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.12.232

ІНСТИТУЦІЙНА ЕВОЛЮЦІЯ СУДОВОЇ ВЛАДИ ЯК ЧИННИК ЗМІЦНЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

*I. Skutelnyk,
Postgraduate student of the Department of International Relations and Political Consulting,
Open International University of Human Development "Ukraine"*

INSTITUTIONAL EVOLUTION OF THE JUDICIARY AS A FACTOR IN STRENGTHENING PUBLIC AUTHORITY IN UKRAINE

У статті досліджується процес розвитку та становлення судової влади в Україні, який тісно пов'язаний із загальнодержавними політичними, соціальними та правовими трансформаціями. Визначено витoki судочинства від ранніх історичних документів, зокрема "Пактів і Конституції законів Війська Запорізького" Пилипа Орлика (1710), які вперше офіційно заклали основи поділу влади на законодавчу, виконавчу та судову. Важливим етапом у розвитку судової влади стала проголошена в III Універсалі Української Центральної Ради (1917) ідея створення незалежного суду як невід'ємної складової державного устрою. Конституція України 1996 року закріпила судову гілку влади як окрему інституцію, визначивши основні принципи її організації, зокрема незалежність судів, право на справедливий суд, судове самоврядування та участь присяжних. Все це підкреслює поетапне зміцнення публічної влади в державі.

Зазначено, що судова система України це комплексна інституція, яка пройшла значну еволюцію, адаптуючись до змін суспільного устрою, політичних трансформацій та правничих традицій. Висвітлено ключові законодавчі акти, зокрема Конституційний договір 1995 року, що вперше офіційно визначив судову владу як окрему гілку влади, а також судову реформу 2016–2023 років, яка стала важливим етапом у посиленні незалежності суддівського корпусу, впровадженні єдиних стандартів судочинства та боротьбі з корупцією.

Наголошено на важливості подальшого розвитку судової системи через посилення гарантій незалежності суддів, удосконалення процедур призначення та звільнення, активну цифровізацію процесів судочинства. Зроблено акцент на потребі в гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами Ради Європи та ЄС як передумови забезпечення верховенства права та захисту прав людини.

Загалом, судова влада в Україні розглядається як ключова інституція демократичної правової держави, що проходить складний, але необхідний шлях реформ і трансформацій, спрямованих на посилення справедливості, законності та довіри суспільства в процесі зміцнення публічної влади.

The article explores the development and formation of the judiciary in Ukraine, which is closely linked to nationwide political, social, and legal transformations. The origins of the judicial system are traced back to early historical documents, in particular the "Pacts and Constitutions of the Rights and Freedoms of the Zaporozhian Host" by Pylyp Orlyk (1710), which for the first time officially laid the foundations for the separation of powers into legislative, executive, and judicial branches. A significant milestone in the development of the judiciary was the proclamation in the Third Universal of the Ukrainian Central Rada (1917) of the idea of establishing an independent court as an integral part of the state system.

The 1996 Constitution of Ukraine enshrined the judicial branch as a separate institution, defining the fundamental principles of its organization, including the independence of courts, the right to a fair trial, judicial self-governance, and the participation of jurors. All of this underscores the gradual strengthening of public authority in the state.

It is noted that Ukraine's judicial system is a complex institution that has undergone substantial evolution, adapting to changes in the social order, political transformations, and legal traditions. The article highlights key legislative acts, including the 1995 Constitutional Agreement, which for the first time officially defined the judiciary as a separate branch of power, as well as the judicial reform of 2016–2023, which became an important stage in enhancing the independence of the judiciary, implementing unified standards of justice, and combating corruption.

The importance of further development of the judicial system is emphasized through the strengthening of guarantees for judicial independence, improving procedures for appointment and dismissal, and the active digitalization of judicial processes. Particular attention is given to the need for harmonizing national legislation with the European standards of the Council of Europe and the EU as a prerequisite for ensuring the rule of law and protecting human rights.

Overall, the judiciary in Ukraine is considered a key institution of a democratic rule-of-law state that is undergoing a complex but necessary process of reform and transformation aimed at strengthening justice, legality, and public trust in the course of consolidating public authority.

Ключові слова: судова влада, судова система України, правосуддя, держава, судова реформа, Конституція України, державне управління, публічна влада.

Key words: judiciary, judicial system of Ukraine, justice, state, judicial reform, Constitution of Ukraine, public administration, public authority.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Судова влада є однією з ключових інституцій демократичної держави, що виконує важливу функцію забезпечення верховенства права, захисту прав і свобод людини та громадянина, а також контролю за дотриманням законності в суспільстві. Її ефективне функціонування безпосередньо впливає на рівень довіри громадян до держави, стабільність політико-правових процесів і реальне забезпечення правосуддя.

Разом з тим, формування судової влади в Україні є складним і багатовимірним процесом, що охоплює як історичні передумови, так і сучасні конституційні та інституційні трансформації. Незважаючи на численні дослідження у цій галузі, недостатньо узагальнено та систематизовано еволюцію судової влади саме в українському контексті — від ранніх історичних джерел до сучасної моделі правосуддя.

Актуальність проблеми зумовлена також потребою поглибленого осмислення ролі судової влади у механізмі стримувань і противаг, а також важливістю оцінки результатів судової реформи, спрямованої на утвердження незалежності судів та підвищення їх авторитету. У цьому контексті дослідження історико-правових аспектів становлення судової влади дозволяє не лише краще зрозуміти її сучасну природу, а й визначити перспективи подальшого удосконалення судової системи.

Тому, постає необхідність наукового осмислення процесу формування судової влади як у ретроспективному, так і в перспективному вимірі, що зумовлює важ-

ливість дослідження цієї проблематики у межах сучасного правознавства.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика становлення та розвитку судової влади в Україні стала предметом наукової уваги багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників. Значний внесок у розробку теоретичних засад судової влади зробили такі науковці, як А. Баштанник, В. Бойко та ін.

Окремі аспекти становлення судової системи у контексті історичних етапів розвитку української державності розглядалися у працях В. Берч, І. Гриценко, Погорецький М. Усенко І. та ін.

Сучасні трансформації судової системи, зокрема у світлі судової реформи 2016—2023 років, стали предметом ґрунтовних досліджень багатьох науковців, які аналізували ефективність змін у контексті незалежності суддів, боротьби з корупцією та дотримання європейських стандартів правосуддя.

Попри значну кількість публікацій, актуальними залишаються питання подальшої інституційної незалежності судової системи, ефективності механізмів контролю та відповідальності суддів, а також гармонізації українського законодавства з правовими стандартами Європейського Союзу. Ці напрями вимагають поглибленого наукового аналізу, що і зумовлює доцільність проведення даного дослідження.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є здійснення комплексного аналізу становлення та розвитку судової влади в Україні, виявлен-

ня основних етапів її еволюції, нормативно-правового оформлення та інституційного утвердження як самостійної гілки влади.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Судова влада має глибоке історичне коріння та окреслює багатовіковий шлях розвитку. Її формування відбувалося не в лінійній послідовності, а у відповідності з історичними особливостями становлення конкретних держав.

З плином часу судова система переживала різні етапи оновлення та трансформації, реагуючи на зміни політичних устроїв, суспільних відносин і законодавчих норм. Ці етапи відображають різний ступінь самостійності та ролі судової влади в державі.

Нині судова гілка влади являє собою складну інституцію з власними історичними наративами, що втілюються у традиціях, юридичних практиках і принципових функціях незалежного судочинства.

В Україні витоки судової влади прослідковуються ще в документі 1710 року — "Пактах і Конституції законів та вольностей Війська Запорізького" Пилипа Орлика, який уперше встановив поділ влади на законодавчу, виконавчу та судову. Це свідчить, що навіть у ранній козацькій державі закладались основи незалежності судочинства [10].

Судова влада завжди еволюціонувала відповідно до суспільного ладу, політичних трансформацій та правничих традицій. Сьогодні вона функціонує як окрема інституція, спроможна не лише здійснювати правосуддя, а й слугувати інструментом стримування зловживань з боку інших гілок влади — що є результатом багатостороннього історичного розвитку [15].

Початок ідеї справедливого суду в Україні відзначено у III Універсалі Української Центральної Ради 7 листопада 1917 року, який проголосив незалежність України і підкреслив необхідність створення "незалежного суду" як невід'ємного елементу державного устрою [10].

Ця концепція була закріплена Конституцією УНР від 29 квітня 1918 року, де чітко встановлено принцип розподілу влад. Згідно з документом, судова адміністрація в цивільних, кримінальних та адміністративних справах повинна здійснюватися виключно через державні суди. Також містилися положення про повноту юрисдикції та необхідність додержання законності й інших базових принципів правосуддя в Україні.

Отже, вже на початку ХХ століття в українському законодавчому просторі були закладені основи незалежної та справедливої судової влади, що стало фундаментом для побудови сучасної системи правосуддя в Україні.

До середини ХХ століття повноваження суддів були досліджені лише як складова загальної проблематики влади. Лише близько трста років тому судова влада почала розглядатися окремо — як цінність, що потребує незалежності від політичного впливу. Хоча сама концепція влади існує з давніх часів, судова гілка утвердилася як самодостатнє соціально-правове явище лише в період модерну [2].

Термін "судова влада" уперше з'явився у нормативно-правовому акті конституційного значення — Конституційному договорі "Про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні" від 8 червня 1995 року, який було

впроваджено як тимчасову постконституційну угоду до ухвалення нової Конституції України [5, 6].

Згідно з положеннями цього договору, державна влада України ґрунтується на принципах чіткого поділу на законодавчу, виконавчу та судову гілки. Особливий акцент зроблено на тому, що судову владу можуть здійснювати виключно суди. Сюди входять: Конституційний Суд, загальні суди та арбітражні суди — усі утворюють єдину судову систему України (стаття 36) [7, 8].

Таким чином, цей документ заклав фундамент чіткої законодавчої визначеності щодо повноважень судової влади як окремої гілки влади, забезпечуючи її автономність та створюючи юридичний фундамент для формування сучасної української судової системи.

Згідно з Конституцією України, затвердженою 28 червня 1996 року, державна влада в нашій країні ґрунтується на принципі чіткого розподілу на законодавчу, виконавчу та судову гілки (стаття 76). Це означає, що судова влада виступає як самостійна гілка, що відіграє власну роль у системі органів влади.

У Розділі VIII Конституції України 1996 року, що носить назву "Правосуддя", визначаються ключові основи організації судової влади. Цей розділ охоплює не лише процесуальні принципи здійснення правосуддя, але й закладає фундамент інститутів, що підсилюють статус судової системи. Серед них — судовий контроль, судове самоврядування, а також інститут присяжних — форма участі народу у судовій владі [8, 9].

При цьому слід чітко розмежовувати поняття "правосуддя" та "судова влада". Хоч ці терміни іноді використовують як синоніми, в конституційному контексті вони мають різне значення: "правосуддя" — як процесуальна діяльність судів, а "судова влада" — як інститут, що організовує, регулює та забезпечує судову систему в цілому [12].

Загалом, включення положень щодо судового самоврядування та контролю у розділі, названому "Правосуддя", свідчить про комплексний підхід до визначення ролі судів: як органів, що здійснюють судовий розгляд, так і як системи, здатної регулювати свою діяльність, забезпечувати незалежність та легітимність у суспільстві.

У своїх працях науковці Гриценко І.С. та Погорецький М.А. зазначали, що судова влада — це самостійна гілка влади, яка належить судам, що утворюють єдину судову систему, єдність якої забезпечується єдиними засадами організації та діяльності судів, головними завданнями якої є вирішення на основі закону соціальних конфліктів між державою та громадянами, самими громадянами, громадянами та юридичними особами; юридичними особами між собою; контроль за конституційністю законів; захист прав громадян в їх відносинах з органами виконавчої влади та посадовими особами, контроль за додержанням прав громадян при розслідуванні злочинів та проведенні оперативно-розшукової діяльності, встановлення найбільш значущих юридичних фактів [4].

Судова влада в Україні відповідно до конституційних засад поділу влади здійснюється незалежними та безсторонніми судами, утвореними законом. Судову владу реалізують судді та, у визначених законом випадках, присяжні шляхом здійснення правосуддя у рамках відповідних судових процедур ст. 1 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" [11].

Суд, здійснюючи правосуддя на засадах верховенства права, забезпечує кожному право на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України ст. 2 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" [11].

Відповідно до ст. 126 Конституції України та статей 6-14 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" ключовими засадами організації судової влади є:

- 1) незалежність судів;
- 2) право на справедливий суд;
- 3) право на повноважний суд;
- 4) рівність перед законом і судом;
- 5) професійна правнича допомога при реалізації права на справедливий суд;
- 6) гласність і відкритість судового процесу;
- 7) мова судочинства і діловодства в судах;
- 8) обов'язковість судових рішень;
- 9) право на перегляд справи та оскарження судового рішення [11, 9].

У відповідності до ст. 3 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" визначається єдина система судів України, яка виключає можливість створення надзвичайних та особливих судів [11].

Судова система (судоустрій) України становить сукупність усіх судів держави, наділених виключною компетенцією здійснювати правосуддя, заснованих на єдиних засадах організації і діяльності [14].

Судову систему України складають суди загальної юрисдикції та Конституційний Суд України, який є єдиним органом конституційної юрисдикції. Суди загальної юрисдикції можуть бути загальними і спеціалізованими. Створення надзвичайних та особливих судів не допускається [3].

Істотні зміни відбулися внаслідок судової реформи, започаткованої змінами до Конституції України у 2016 році, яка спрямована на посилення незалежності судів, очищення суддівського корпусу, утвердження єдиних стандартів судочинства та забезпечення верховенства права. Закон України "Про судоустрій і статус суддів" від 2 червня 2016 року деталізує організаційні основи функціонування судової влади, встановлює засади діяльності Верховного Суду як найвищої судової інстанції в системі судів загальної юрисдикції [11].

Таким чином, становлення й розвиток судової влади в Україні — це процес, що поєднує глибокі історичні традиції та сучасні демократичні стандарти правосуддя. Конституційне закріплення принципу незалежності судів, їх організаційна структура, а також зусилля, що прикладались в період реформи спрямовані на забезпечення справедливого, ефективного та доступного правосуддя — є ключовими факторами формування судової влади як основи демократичної правової держави [13].

Однією з ключових перспектив подальшого розвитку судової системи України є зміцнення гарантій незалежності суддів. Для цього необхідно посилити інституційні механізми захисту суддів від політичного чи адміністративного впливу, а також удосконалити процедури їх призначення, переведення та звільнення на основі прозорих і конкурентних принципів. Важливим кроком також є завершення реформи органів суддівсько-

го врядування, що передбачає підвищення професійного рівня та етичних стандартів роботи Вищої ради правосуддя та Вищої кваліфікаційної комісії суддів [1].

Іншим напрямком є активна цифровізація судової системи, яка забезпечує впровадження електронного судочинства, електронного документообігу та можливості дистанційних судових засідань. Особливо це актуально в умовах воєнного стану та надзвичайних ситуацій, коли доступ до традиційних судових установ може бути ускладненим. Одночасно важливо підвищувати рівень довіри суспільства до судів через прозорість судових процесів, ефективну комунікацію та системну боротьбу з корупцією в судовій сфері [13].

Удосконалення структури судової системи також залишається пріоритетом, зокрема через оптимізацію мережі судів та забезпечення їх доступності навіть у віддалених або тимчасово окупованих регіонах. Розширення участі громадян у здійсненні правосуддя шляхом розвитку інституту присяжних та підвищення правової освіти населення сприятиме формуванню більш відкритої та демократичної судової системи.

Окрім цього, надзвичайно важливо підвищувати професійний рівень суддів та працівників апарату судів через постійну підготовку, перепідготовку і впровадження єдиних стандартів етики і доброчесності. Водночас інтеграція в європейський правовий простір, зокрема гармонізація національного законодавства із стандартами Ради Європи та ЄС, є необхідною умовою для забезпечення верховенства права і належного захисту прав людини в Україні.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Судова влада пройшла багатовіковий шлях становлення, еволюціонуючи разом із суспільно-політичними змінами та національною державністю. Історичні джерела, такі як "Універсал Орлика" (1710) та III Універсал Центральної Ради (1917), засвідчують раннє усвідомлення її самостійності. Значення судочинства зміцнювалося з часом, знаходячи нові формати у конституційних актах XX—XXI століть — від доконституційних договорів (1995) до Конституції України 1996 року, що офіційно закріпила судову гілку влади як окрему інституцію.

Конституційні засади розмежування влад, судова автономність та гарантії правосуддя створили підґрунтя для формування незалежної судової системи. Розділ VIII Конституції України (розділ "Правосуддя") закладає інституційні механізми: судовий контроль, самоврядування, участь присяжних, що підсилюють легітимність судочинства.

Незважаючи на формальний статус незалежності, реальні виклики продовжували становити: недостатня ефективність судів, політичний тиск і поширена корупція.

Значний стрибок стався внаслідок судової реформи 2016—2023 років — реформування Верховного Суду, створення Вищої ради правосуддя, функціонування Вищої кваліфікаційної комісії суддів і Антикорупційного суду. Зокрема, це все стало важливою передумовою адаптації до європейських правових стандартів та набуття довіри суспільства й міжнародних партнерів.

Судова влада в Україні є не лише історично сформованим інститутом, але й живим елементом правової держави, що наразі проходить через фундаментальні трансформації. На тлі викликів та реформ, судова система наближується до європейських стандартів, закладаючи основу для правопорядку, справедливості й довіри.

Література:

1. Баштанник А. Г. Реалізація влади в системах публічного адміністрування: постановка проблеми. Публічне адміністрування: теорія та практика. Вип. 1(19). 2018. С. 1—14.
2. Берч В. В. Особливості з'ясування сутності та змісту правової категорії "Реалізація судової влади". Актуальні питання у сучасній науці. № 8 (26). 2024. С. 530—537. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-8\(26\)-530-537](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-8(26)-530-537).
3. Бойко В. В. Український суд: між "хочемо" і "маємо". Політика і культура. 2004. № 3. С. 12—14.
4. Гриценко І. С., Погорецький М. А. Судова влада в Україні: до визначення поняття. Право і суспільство. № 2. 2012. С. 23—27.
5. Конституанта: Конституційний Договір 1995. URL: <https://constituanta.blogspot.com/2012/01/1995.html>.
6. Конституційний договір. URL: <https://static.rada.gov.ua/site/const/dohovir.html>.
7. Конституції України з Коментарями в новій редакції з останніми змінами на 2021 рік. Конституція України. URL: <https://konstitutsiya.com.ua/st-129>.
8. Конституційний Договір між Верховною Радою України та Президентом України про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України. URL: <https://zakon.cc/law/document/read/1%D0%BA/95-%D0%B2%D1%80>.
9. Конституція України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
10. Кормич Л. Історія України: підручник. -2-ге вид., доповн. / Л. Кормич, В. Багацький. К.: Алерта, 2006. 412 с.
11. Про судоустрій і статус суддів. Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
12. Про судоустрій і статус суддів. Закон України від 07.07.2010 № 2453-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 41—42, № 43, № 44—45, ст. 529. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2453-17#Text>.
13. Судова реформа Зеленського. Як зміниться правосуддя України? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/sudova-reforma-zelenskoho-yakzminytsya-pravosuddya/31167879.html>.
14. Чернишова Н. В. Судова влада в Україні: навч. посіб. Київ. Центр учбової літератури. 2011. 104 с.
15. Усенко І. Б. Поняттєво-термінологічний апарат історико-правового дослідження судової влади. Судова влада в Україні: історичні витоки, закономірності, особливості розвитку / за ред. І. Б. Усенка. К.: Наук. думка, 2014. 504 с.
- Publichne administruvannya: teoriya ta praktyka., vol. 1 (19), pp. 1—14.
2. Berch, V. V. (2024), "Features of Clarifying the Essence and Content of the Legal Category "Implementation of Judicial Power", Aktualni pytannya u suchasniy nautsi, vol. 8 (26), pp. 53—537. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-8\(26\)-530-537](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-8(26)-530-537).
3. Boiko, V. V. (2004), "The Ukrainian Court: Between "What We Want" and "What We Have", Polityka i kultura, vol. 3, pp. 12—14.
4. Hrytsenko, I. S. and Pohoretskyi, M. A. (2012), "Judicial Power in Ukraine: Towards the Definition of the Concept", Pravo i suspilstvo, vol. 2, pp. 23—27.
5. Constituanta (1995), "Constitutional Agreement", available at: <https://constituanta.blogspot.com/2012/01/1995.html> (Accessed 29 May 2025).
6. Verkhovna Rada of Ukraine (1995), "Constitutional Agreement", available at: <https://static.rada.gov.ua/site/const/dohovir.html>, (Accessed 29 May 2025).
7. konstitutsiya.com.ua (2021), "Constitution of Ukraine with Comments (Latest Revisions as of 2021)", available at: <https://konstitutsiya.com.ua/st-129> (Accessed 29 May 2025).
8. Verkhovna Rada of Ukraine (1995), "Constitutional Agreement Between the Verkhovna Rada of Ukraine and the President of Ukraine on the Basic Principles of the Organization and Functioning of State Power and Local Self-Government in Ukraine for the Period Until the Adoption of a New Constitution of Ukraine", available at: <https://zakon.cc/law/document/read/1k/95-vp> (Accessed 02 June 2025).
9. Verkhovna Rada of Ukraine (1996), "The Constitution of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Accessed 02 June 2025).
10. Kormych, L. And Bahatskyi, V. (2006), Istoriya Ukrayiny [History of Ukraine], 2nd ed., revised. Alerta, Kyiv, Ukraine.
11. The Verkhovna Rada of Ukraine (2016), Law of Ukraine "On the Judiciary and the Status of Judges", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
12. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), Law of Ukraine "On the Judiciary and the Status of Judges", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2453-17#Text>, (Accessed 03 June 2025).
13. Barkar, D. (2021), "Zelenskyy's Judicial Reform. How Will Justice in Ukraine Change?", available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/sudova-reforma-zelenskoho-yakzminytsya-pravosuddya/31167879.html> (Accessed 05 June 2025).
14. Chernyshova, N. V. (2011), Sudova vlada v Ukrayini [Judicial Power in Ukraine], Center for Educational Literature, Kyiv, Ukraine.
15. Usenko, I. B. (2014), Ponyattyeyvo-terminolohichnyy aparat istoryko-pravovoho doslidzhennya sudovoyi vlady. Sudova vlada v Ukrayini: istorychni vytoky, zakonmironosti, osoblyvosti rozvytku [Conceptual and Terminological Framework of Historical and Legal Research on Judicial Power. In Judicial Power in Ukraine: Historical Origins, Patterns, and Features of Development], Naukova Dumka, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 10.06.2025 р.